

FEE/Eco-Schools Rohelise kooli programm Eestis

Rohelise lipu taotlusvorm 2020

Rohelise lipu kriteeriumid: www.tartuloodusmaja.ee/rohelise-kooli-programm-tutvustus/.

Täidetud taotlusvorm palume saata programmi koordinaatorile Eeva Kirsipuu-Vadile aadressil eeva.vadi@gmail.com hiljemalt **30. aprilliks 2020**.

Faili nimes palume märkida lühendatult haridusasutuse nimi, näiteks "Tln_la_Kevad_RL_taotlus". Võimalusel palume taotlusvorm esitada .pdf formaadis.

Taotluse lisana palume esitada 3-5 fotot, mis illustreerivad haridusasutuse Rohelise Kooli programmi tegevusi ning **mida võib avalikult kasutada**. Suuremahulised fotod palume laadida Google Drive'i – palun looge oma asutuse nimeline alamkataloog:

https://drive.google.com/open?id=1r0OABcPkow_5T0YRIZT_dGcqKzsjSTk6

Muid kohustuslikke lisasid taotlusvormil ei ole, haridusasutuse tegevus Rohelise Kooli programmis peab olema avalikustatud haridusasutuse kodulehel ja/või blogis. Taotlusele võib lisada dokumente, mille avalikustamist haridusasutus ei soovi, kuid mis on taotluse hindamiseks vajalikud, näiteks ressursikulu analüüsi jt programmis osalemise tulemuslikkust tõendavaid materjale.

Taotluse läbivaatamise tasu on 50 eurot. Taotluse esitanud haridusasutusele saadetakse arve.

Lisateave: Eeva Kirsipuu-Vadi, Rohelise kooli programmi koordinaator, 5213881, eeva.vadi@gmail.com

Haridusasutuse nimetus	Luunja Lasteaed Midrimaa
Asukoht (aadress)	Uus 3 Luunja alev Luunja vald Tartumaa 62222
Kodulehe aadress	https://midrimaa.luunja.ee/
Õpilaste / laste arv haridusasutuses	129
Rohelise Kooli programmiga liitumise kuu ja aasta	september 2018
Rohelise Kooli töörühma (ehk keskkonnatöörühma) juhi nimi, e-posti aadress ja mobiilnumber	Rohelise kooli l/a koordinaator: Lia Raat oppejuht@midrimaa.luunja.ee 53322167 keskkonnatöörühma juht: Tiina Pern midrimaalinnud@gmail.com

1. Projektides ja kampaaniates osalemine

1.1. Kohalikes, üleriigilistes ja rahvusvahelistes keskkonnakampaaniates ja projektides osalemine 2019/2020 õppeaastal¹. Kas ja kuidas mõjutasid projektid ja kampaaniad haridusasutuse keskkonnateadlikkust ja/või keskkonnasäästlikku majandamist?

1. Rahvusvaheline projekt “Suur Taimejaht” (2019/20; 2018/19) - lapsed (ka õpetajad) said uusi teadmisi erinevatest eluslooduse liikidest. Lasteaia õueala plaan (mänguline tegevus robootilise seadme Beebotiga plaanil) andis kokkuvõtliku ülevaate meie õuealast ja võimaldas kaasata ka teised rühmad mängu.
2. Üleriigiline projekt “Tere, kevad!” (2019/2020; 2018/19; ka paljud varasemad aastad) - suunas lapsi loodust vaatlema ning tähele panema saabuva kevade märke, õppisime eluslooduse liike, nende tunnuseid, elupaiku jmt. (Kahel aastal kaasasime kogu lasteaia pered vaatlustesse ja märkisime ühiselt tähelepanekud stendidele)
3. Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus Matkamäng lastele (2019/2020; 2018/19; ka paljud varasemad aastad) - kinnistas keskkonnasõbralikku käitumisviisi, (inimese ja looduse suhet) õpetas meid ümbritsevat märkama, tundma õppima erinevaid liike.
4. Eesti ornitoloogiaühing “Talvine aialinnuvaatlus” 24.-26.jaanuar 2020 (2019/2020; 2018/19) - koos osalemisega oleme lasteaeda kutsunud ka talviste aialindude õppeprogrammi “Talvised aialinnud ja nende toitmine” õppisime linnuliikide tunnuseid, nende eluviisi, lindude eest hoolitsemist, lisaks ka märkamist ja oma tähelepanekute ülesmärkimist.
5. Euroopa jäätmetekke vähendamise nädal 16.-24.nov (2019/2020; 2018/19) Õppisime prügis erinevaid materjale, neid sorteerima, kaasnes jäätmete taaskasutus (erinevate õppekava valdkondade lõimingus mängud ja meisterdamine); Rühmades ja mujal majas toimub prügi teadlik sorteerimine ja võimalikult palju taaskasutust.
6. Üleriigiline TVO programm “Prügi” (22.03.2019) - õppisime prügi sorteerimist, liike, kinnistus teadmine selle vajalikkusest meie keskkonna jätkusuutlikkusele.
7. Üleriigiline kampaania “Suukool.ee” (2019/2020; 2018/19) - Kinnistasime tervislikku toitumist ja igapäevast järjepidevat hammaste eest hoolitsemist (hambapesuharjumust).
8. Üleriigiline Häirekeskuse konkurss “Lumest ja lumele 112” (2019/2020; 2018/19; ka paljud varasemad aastad) - õppisime kasutama hädaabinumbrit 112, mängisime loovmängudena läbi erinevaid olukordi (meie tervise säilimiseks) ja moodustasime erinevatel aastatel erinevatest materjalidest numbreid 112,
9. Üleriigiline Päästeameti projekt “Tulest targem” (2019/2020; 2018/19; ka paljud varasemad aastad) - teadvustasime tule ohtlikkust, õppisime, kuidas enda tervise huvides sellega ohutult ringi käia ja tulekahju korral käituda.
10. TEL- lasteaedade õuesõppepäev Nõos ja Luunjas “Õpin õues, tervis põues” (2019/2020; 2018/19) - tervisliku mõtte- ja eluviisi kinnistamine erinevates tegevustes koostöös pääste-, politsei- jm ametitega.
11. Eesti looduse aasta tegijad 2019; 2020 - valitud liikide uurimine ja rühmade projektipõhistes tegemistes käsitlemine.
12. Kompostiljon kutsub lasteaedu ja koole üles tegema lehekomposti ning annab välja Kompostiljoni märgiseid (2019-2020) - komposteerimise teema õuealal - uue kompostri muretsemine, selle tööpõhimõtte tutvustamine, vajalikkus, üleskutses osalemine

¹ Rohelise lipu esmataotlejad võivad lisaks tuua ka varasemaid näiteid

13. Rahvusvaheline kalade rändepäeva joonistusvõistlusel osalemine (joonistuste saatmise tähtaeg 30.04.2020 – tähtaega pikendati, algselt 31.03.2020) - süvendatult kalade teemaga tegelemine.
14. Joonistuskonkurss “Öösorr” (Ornitoloogiaühing, okt 2019) - tutvusime öösorriga, tema välimuse ja eluviisiga ning joonistasime.
15. Euroopa spordinädal (23.09 – 30.09.2019) - tervislike eluviiside kinnistamine.

Eelnimetatud projektides ja kampaaniates osalemine tõstis erinevate rühmade looduse- ja keskkonnateadlikkust, toetas meie poolt valitud Rohelise kooli teemade käsitlemist ja püstitatud eesmärkide täitmist ning aitas kaasa teadlikumale majandamisele lasteaias.

Tegevustes osalemine on nähtav lasteaias kodulehel <https://midrimaa.luunja.ee/blog-right-sidebar/> rubriigis “Meie tegemised”.

1.2. 2019/2020 õppeaastal omal algatusel läbi viidud ja kogu haridusasutust hõlmavad keskkonnahariduslikud projektid/üritused/kampaaniad²

Palun märkige nimetus ja lisage lühikirjeldus või link blogile vms, kus nimetatud tegevusi on kirjeldatud. Palume ära märkida, millise enda poolt valitud Rohelise Kooli programmi teemaga oli see tegevus seotud.

1. Peame oluliseks regulaarset järjepidevat tegutsemist. Sellest põhimõttest lähtuvalt toimuvad Luunja Lasteaias Midrimaa juba aastast 2012 regulaarselt 4 korda õppeaastas tervet lasteaeda hõlmavad looduse- ja tervisenädalad. Nende põhimõtted on:
  - tegevused tulevad ühiskonna ja meie lasteaias aktuaalsetest teemadest, on seotud lasteaias ja Rohelise kooli teemadega (elurikkus ja loodus; tervis ja heaolu; õueala, ka toit, vesi);
  - looduse- ja tervisenädala tegevusplaan koostatakse keskkonna-, tervise töögrupi ja iga rühma ning juhtkonna koostöös: <https://midrimaa.luunja.ee/oppetegevus/ouesope/>
  - plaanis on alati koostöös tegemised lapsevanematega- <https://midrimaa.luunja.ee/2019/05/>
  - tegevustesse on kaasatud erinevad koostööpartnerid (looduskeskused, talunikud, toimuvad väljasõidu - õppeprogrammid, Luunja ümbruse uurimine jne);
  - igal aastal taotleme lisaraha KIK ja PRIA projektide kaudu tegevusteks;
  - nädala tegevused on nähtavad tegevusplaanis (vanematele avalikustatud), rühmade projektiseintel ja lasteaias kodulehel. Sel talvel toimus 30. nädal - <https://midrimaa.luunja.ee/2019/12/>;
2. Igal õppeaastal toimuvad PRIA ja KIK-i projektipõhised looduse- ja tervise teemalised tegevused: (KIK “Talvine õpirännak Luunjas 2019) <https://midrimaa.luunja.ee/suured-midrid-kaisid-raatsamatkal/> (elurikkus ja loodus; tervis ja heaolu); PRIA projekt “Avatud talude päev” (20. - 24.05.2019) <https://midrimaa.luunja.ee/2019/05/> (tervis ja heaolu, toit); <https://midrimaa.luunja.ee/roomsate-meelte-nadal/> (elurikkus ja loodus; tervis ja heaolu);
3. Oleme kaaskorraldajad TEL- lasteaedade Tartumaa õuesõppepäevadel 2018 Nõos ja 2019 Luunjas “Õpin õues, tervis põues” <https://midrimaa.luunja.ee/opin-oues-tervis-poues/>
4. Terve aasta vältav projekt “Midrimaa õueala” <https://midrimaa.luunja.ee/laste-noukogu/>, mis algas lastelt ideede kogumisega, jätkus täiskasvanute koolitusega (osalesid ka lapsevanemad) MTÜ Naaskelnokk “Lasteaias õpiõue rajamine” ja toimub aprillis-mais praktiliste tegevustena (eriolukorra ajal) kogutud ideede realiseerumisenä personalis poolt. Peale eriolukorra lõppu, suvel - sügisel saavad lapsed täiendatud õuealal tegutseda.

² Rohelise lipu esmataotlejad võivad lisaks tuua ka varasemaid näiteid

Kampaaniad:

Kasti-Kati kätepesu (tervis ja heaolu, vesi): <https://midrimaa.luunja.ee/midrilased-oppisid-oigesti-kasi-pesema/>

Lülita mootor välja (õueala, tervis): <https://midrimaa.luunja.ee/midri-laste-noukogu/>

Lisaks ülelasteaialistele tegevustele toimuvad rühmade projektid, mille plaanid on Eliisis lapsevanematele avalikustatud ja tegevused lasteaia kodulehel nähtavad. (Näiteid:

<https://midrimaa.luunja.ee/midritriinud-uurisid-kalu/>; <https://midrimaa.luunja.ee/oma-silm-on-kuningas/>;

<https://midrimaa.luunja.ee/midrihiired-tutvusid-ametitega/>;

<https://midrimaa.luunja.ee/midrimommide-sobrapaev/>,

<https://midrimaa.luunja.ee/kas-on-linnukesel-muret/>;

<https://midrimaa.luunja.ee/avastame-maailma/>.

2. Osavõtt Rohelise Kooli programmi võrgustikuseminaridest ja veebinaridest 2019/20 õppeaastal

Rohelise Kooli programmi võrgustikuseminaridel ja veebinaridel osalemine 2019/20 õppeaastal

Kohustuslik on osaleda vähemalt kahel Eesti võrgustikuseminaril või ühel Eesti võrgustikuseminaril ja ühel rahvusvahelisel veebinaril

	Kuupäev	Üritus	Osalejate nimed
1	14.10.2019	Tartu l/a Lotte seminar teemal elurikkus (linnud) ja keskkonna ülevaatus	Monika Metsoja
2	06.12.2019	Tartu l/a Ristikhein seminar teemal kliimamuutused ja "Suur taimejaht"	Lia Raat, Tiina Pern, Marie Ivanova
3	28.02.2020	Tartu Loodusmajas seminar teemal ressursisääst ja keskkonnahoid	Pille Viljak, Ester Pill
4	11.02. 2020	Rahvusvaheline veebinar teemal kampaaniad	Kristi Kull
5	07.04.2020	Rahvusvaheline veebinar teemal projektipõhine õppimine	Jana Šmatov, Kristi Kull

3. Keskkonnatöörühm

3.1. Keskkonnatöörühma liikmete nimekiri (*nimi ja sidusrühm, s.o. juhtkonna liige, õpetaja, tugitöötaja vms, lapsevanem, õpilane/lasteaialaps*)

Lia Raat - Rohelise kooli koordinaator, juhtkonna liige (õppejuht)

Tiina Pern - töörühma juht, õpetaja

Kristi Kull - õpetaja

Marie Ivanova - õpetaja

Janeli Rohtla - eripedagoog (1. poolaasta, lapsepuhkusel)

Monika Metsoja - õpetaja assistent

Imbi Veider - õpetaja abi

Lea Muuli - õpetaja abi

Katrin Kask - lapsevanem

Elo Hermann - lapsevanem

Laste nõukogu:

Midrihobud (5-7a): Mirel Koodres, Loore Pille Saar

Midrihiired (4-5a): Säde Karin, Grete Kasak

Midrilinnud (5-6a): Kadri Kask, Aron Alloja

Midrimõmmid (6-7a): Alise Klais, Getlin Vissel (Oliver Suit, Hannes Pastik).

3.2. Keskkonnatöörühma töö korraldus

Kes valmistab ette koosolekute teemad ning kutsub kokku koosoleku? Kes koosolekud protokollib? Mitu koosolekut toimus 2019/2020? Kuidas saab ülejäänud haridusasutus ja lapsevanemad keskkonnatöörühma otsustest ja tegevustest teada? Kuidas saavad ettepanekuid teha õpilased/lapsed/töötajad, kes ei kuulu keskkonnatöörühma? Lasteaedade puhul selgitada, kuidas kaasatakse lapsi.

Keskkonna töörühmas osalevad lasteaia töötajad, kes tunnevad huvi selle teema vastu ja soovivad midagi muuta, kaasa teha.

Keskkonna töörühm moodustatakse õppeaasta alguses vabatahtlikkuse alusel, arvestusega, et mõned liikmed on ka eelmisel õppeaastal töörühmas osalenud. Töörühma kuuluvad õpetajad, õpetaja assistendid, õpetaja abid ja juhtkonna esindaja. Olenevalt teemast ja vajadusest osaleb töörühma koosolekul ka lasteaia direktor ja majandusjuhataja. Tegevusse on kaasatud ka lapsevanem (osaleb koosolekul ja/või avaldab arvamust meili või telefoni teel).

Laste nõukogusse on valitud igast aiarühmast põhi- ja asendusliikmed vastavalt laste kohalkäimisele koosoleku päeval. Laste nõukogu koosolekud toimuvad eraldi, arvestades eakohasust arutluste temaatikas ja meetodites. Laste koosolekul osalevad ka 3-4 keskkonna töörühma liiget.

Tervist edendava lasteaiana oleme valinud üheks Rohelise kooli teemaks „Tervis ja heaolu“, lasteaias tegutseb ka tervise töörühm tervisejuhi – liikumisõpetaja Pille Viljaku juhtimisel. Seetõttu on lasteaia õppejuhi, ühtlasi ka roheline kooli koordinaatori roll ühendada keskkonna ja tervise töörühmade tegevust, kuna temaatika osaliselt kattub. Mõnedel koosolekutel on vajaduspõhiselt liidetud ka tervise- ja keskkonna töörühmad (näiteks looduse- ja tervisenädalate arutelud).

Töörühma koosolekud protokollis eelmisel aastal kokkulepitud protokollija, töörühma üks liige, sel aastal töörühma juht või kokkuleppel mõni liige ja need on avalikustatud lasteaia kodulehel. Töörühma liikmed annavad teabe edasi rühma, vanemad saavad tegevuste kohta infot rühma projektist, teavitustest, mida igakuiselt stendil muudetakse ning lasteaia kodulehelt.

Töörühma tööplaan koostati erinevate tegevuste analüüside, Rohelise Kooli tegevuskava ja töörühma ettepanekute alusel. See on nähtav personalile töögraafiku lisas tabelis koos teiste töörühmade tööplaanidega.

Töörühm arutab enne koosoleku kokkukutsumist planeeritavate teemade üle ja liikmed teevad sama oma rühma meeskonnas ning lastega. Koosolekuks saavad teemad konkreetseks. Lasteaia personal, kes keskkonna töörühma ei kuulu, võib alati igapäevaselt oma mõtteid rühma liikmetele avaldada ja ettepanekud lülitatakse vajadusel koosoleku teemade hulka. Igal pedagoogilisel koosolekul edastavad töörühmade juhid lühiinfo oma tegevuse kohta antud ajavahemikul.

On toimunud ka laste töörühma koosolekud ja laste arvamused lisatud keskkonna töörühma koosoleku arutellu. Laste nõukogu lapsed räägivad rühmas teistele lastele, kus nad käisid ja mida tegid. Rühmas toimub lastevaheline info edastus. Laste nõukogu või keskkonna töörühma poolt algatud tegevustes osaleb juba kogu lasteaed (info ja ülevaade oma tegevusest igal pedagoogilisel koosolekul), ürituste kuulutused Eliisi ja rühmadesse.

2019/20 õppeaastal toimus 6 keskkonna töörühma ja 2 laste nõukogu koosolekut. Nende protokollid asuvad lasteaia kodulehel Rohelise kooli teema all.

Mida peate keskkonnatöörühma suurimaks saavutuseks oma kooli/lasteaia keskkonnateadlikumalt tegutsema suunamisel 2019/2020?

1. Keskkonnatöörühma käivitamine võimaldas tegevusse ja planeerimisse kaasata personali laiemalt, erinevate rühmade esindajaid, erinevate tööülesannete täitjaid (õpetajad, õp abid, juhtkond).
2. Töörühma töö muutis keskkonna-alase tegutsemise konkreetsemaks, teadlikumaks, püstitatud eesmärkidest lähtuvaks ning plaanipäraseks.
3. Keskkonna töörühma liikmed tegelevad antud teemaga (lisaks oma põhitööle) sügavuti, koguvad infot, käivad koolitustel ja osakavad tänu sellele mõjutada nii personali kui ka lapsevanemaid teaduspõhiselt ning teadlikumalt. See omakorda mõjutab ka rohkem/põhjalikumalt kõikide käitumisharjumusi.
4. Keskkonna töörühma algatatud ning läbiviidud tegevused suurendavad keskkonnateadlikkust.
Ümbritseva keskkonna ohutuse analüüs mõjutas lapsi märkama enda ja vanemate käitumist: automootori seiskamine, kiiver rattasõidul, turvavöö kinnitamine, mobiili kasutamine sõidu ajal. Jäätmetekke vähendamise nädal - prügi sorteerimine, võimalused kilekottide hulga vähendamiseks. Vee mõistlik kasutamine kätepesul, arusaam kuidas joogivesi meieni jõuab. Oskus õigesti käsi pesta, video.

Link keskkonnatöörühma koosolekute protokollidele:

<https://midrimaa.luunja.ee/roheline-kool/>

4. Keskkonnaülevaatus

Keskkonnaülevaatus läbiviimise lühikirjeldus

Kuidas ülevaatus ette valmistati ja läbi viidi, kuidas kokkuvõttes tehti ja tutvustati? Kas käsitleti kõiki 12 roheline kooli teemat?

Keskkonnaülevaatus protsess

- 1) 2018/19 õppeaastal töötasime läbi soovitusliku Fee Eco-Schools keskkonnaülevaatusel küsimustiku 12 teema osas ja valisime sealte meie lasteaiale vajalikud ja sobilikud kriteeriumid hindamiseks (igast teemast mõne kriteeriumi). Mitmed kriteeriumid on meie poolt täidetud ja seda ei pidanud otstarbekaks korduvalt hinnata (N: kas õu on prügist puhas?). täidetud Fee kriteeriumite info on eelmise aasta tegevuskavas. Mõned kriteeriumid ei saa vana hoone tõttu käesoleval aastal täita ja plaanime seda tulevikus 9-rühmalise uue lasteaia projektis (N: Kas tualettpotid on kahesüsteemsed? Kas iga rühma temperatuuri saab reguleerida? - ainult õhutusega akendest). On ka kriteeriume, mis ei sobi meie asukoha või lasteaia spetsiifikaga (N: Kas enamik õpilasi tuleb kooli jala, jalgrattaga või ühistranspordiga? - hajaasustusega valla lasteaed, kus pole väga paljudel võimalik käia jala kauguse tõttu, väikelastel ka rattaga turvalisuse tõttu ning bussiühendus on puudulik);
- 2) Keskkonna ülevaatusel (lastele, peredele ja töötajatele) lülitamine aasta tegevusplaani (koosoleku protokoll nr 1/24.09.2019);
- 3) Fee Eco-Schools küsimustiku ülevaatamine (12 teemat) juhtkonna poolt ja võrdlemine eelmise aasta küsimustikuga ning turvalisuse ja säästlikkuse kriteeriumitega, mis lähevad sel aastal hindamiseks (september 2019);
- 4) Koostöö juhtkonnaga – keskkonnateemade ühendamine turvalisusega - ühine tabel olukorra kaardistamiseks, mida hindab keskkonna töörühm ja juhtkond oktoobris (Luunja Lasteaed Midrimaa füüsilise ja psühhosotsiaalse keskkonna turvalisuse ja säästlikkuse kriteeriumid) (koosoleku protokoll nr 2/10.10.2019);
- 5) Keskkonna ülevaatusel lapsevanematele ja lastele (rühmadele) hindamiskriteeriumite valimine ja küsitluse koostamine ja keskkonna hindamine - valisime probleemkohad, mida soovime sel aastal lahendada (oktoober 2019);
- 6) Vanematele ja lastele küsitluste jagamine rühmadesse (oktoober 2019);
- 7) Vanemate küsitlus rühmades (17.-25.10 2019);
- 8) Laste ringkäik gruppides lasteaia hoones ja õuealal, arutelud ja tulemuste märkimine tabelitesse (17.-25.10. 2019);
- 9) Töötajate keskkonna hindamise tabelist (Luunja Lasteaed Midrimaa füüsilise ja psühhosotsiaalse keskkonna turvalisuse ja säästlikkuse kriteeriumid) ja lapsevanemate/laste küsitluse tulemustest/arvamustest kokkuvõtte koostamine ja tegevuskavasse lisamine (1.-10.11 2019; koosoleku protokoll nr 4/ 28.10.2019);
- 10) Keskkonna tegevuskava täiendamine ülevaatusel tulemustega ja Google drives töötajatele jagamine (juhtkond ja keskkonna töögrupp 10.11. 2019);
- 11) Lapsevanemate ja lasteaia töötajate informeerimine keskkonna tegevusplaani tegevustest (igasse rühma Rohelise kooli logoga teave, kus ka meie kolm eesmärki: nähtavus majas, õpivara, visioon. Uuendame teavet hetkel aktuaalsete teemade ja tegevustega. Kevadel saame kogumiku aasta infoga), (koosoleku protokoll nr 3/ 17.10.2019).
- 12) Keskkonna ülevaatusel fikseeritud parendustegevuste läbiviimine vastavalt tegevuskavale (oktoober 2019 – juuni 2020);
- 13) Analüüsi koostamine seoses Rohelise lipu taotlusega (aprill 2020);

14) Lasteaia tegevuskava tervikanalüüs (mai 2020);

15) Keskkonna tegevuskava 2019/20 lisas on:

- Luunja Lasteaed Midrimaa füüsilise ja psühhosotsiaalse keskkonna turvalisuse ja säästlikkuse kriteeriumite hindamise tabel;
- Lapsed (keskkonna ülevaatus tabel) 2018/19; 2019/20;
- Lapsevanemad (keskkonna ülevaatus tabel) 2018/19; 2019/20;
- Kokkuvõtte laste ja vanemate küsitlusest 2019/20;

Link keskkonnaülevaatus küsimustele:

<https://midrimaa.luunja.ee/roheline-kool/>

5. Tegevuskava

Rohelise Kooli teemad, millele keskenduti tegevuskava koostamisel

1. Elurikkus ja loodus

2. Tervis ja heaolu

3. Kooliõu/ lasteaia õueala

Link keskkonnategevuskavale:

<https://midrimaa.luunja.ee/roheline-kool/>

6. Seire ja hindamine

Keskkonnategevuste tulemuslikkuse jälgimise kirjeldus (lühidalt)

Millised tõendid teil on selle kohta, et liigute eesmärkide saavutamise poole (näiteks ressursikulu analüüsid erinevate aastate lõikes, paranenud õpitulemused, suurem arv osavõtjaid jms) ?

Majanduslikud näitajad:

Kuni 2015.aastani olid maja välisüksed 1985.aastast amortiseerunud läbipaistmatud, külmal ajal paisuvad ja mittesulguvad puitüksed. Välisüste väljavahetamisega tagasime koridoris päevavalguse ning majja sisenemise muutusega välistasime majas tuuletõmbuse ning koridorid on soojad.

Vee kulu kokkuhoiuks ostsime 2015. a kööki ja igasse rühma nõudepesumasinaid. Uuendasime kõikides rühmades kraanisegistid. Sooja vee tarbimise vähendamiseks läbisid õpetaja abid ja majaperenaine tänapäevase koristuskoolituse, mis vähendas soojavee kulu (veeämbritega pesu

asemel kasutati niisket ja kuuma õhuga puhastamist). Nii vee kui tööjõukulu vähendasime kui muutsime maja jalanõude vabaks- maja on porivaba ja kindlalt veesäästlikum.

Alates 2014.aastast märgime üles maja õhutemperatuuri ning 2016.aastast on meil teostatud CO2 mõõtmised. Eesmärk saavutada majas ühtlane temperatuur, leida toimiv tuulutamisrežiim, mis peaks tagama küttekulu kokkuhoiu. Juhtkonnaga ja õpetaja abidega sai koos analüüsitud olukorda ning kokkulepe oli: õpetaja teeb kell 7.aknad pärani 5 minutiks, hommikusöögi ja hommikuringis on lapsed ühes toas ja samal ajal tuulutatakse tube. Võimalusel on aknad mikroasendis vältides tuuletõmbe võimalust pörandal, lõuna ajal on aknad mikroasendis ja magamistoa uks lahti. Õhu jätkumiseks on lapsed mängu- ja õppetegevuste ajal väikestes tegevusgruppides erinevates tubades. Oodatud tulemust me ei siiski ei saavutanud vaatamata pidevale ruumide tuulutamisele ja laste jaotamisele erinevatesse ruumidesse. 2018.a detsembrist on meil majas üldkasutatav CO2 mõõtja, millega reguleerime oma kokkuleppeid. Alati pole akende avamine aga võimalik ega keskkonnasõbralik tegu.

2018. aasta ostsime majja 4 kuivatuse riidekappi, mis olid vajalikud, et välistada rühmades niiskuse ja ebameeldiv porilõhn, kuna ruume saab õhutada ainult akende kaudu ja see omakorda raiskab kütet.

Peale uuenduste ja keskkonnasäästlike käitumismudelite rakendumist oleme võrrelnud nii elektri kui veekulu näitused. Muutusi pole, sest amortiseerunud majas puuduvad õiged, kaasaegsed mõõdikud, et fikseerida õigel käitumisel ressursside kokkuhoidu. 2019. aasta juunist oleme tegelenud lasteaia renoveerimisprojekti ettevalmistamisega. Kaasatud on ka hoolekogu ja meie ühine soov on, et meie lasteaia hoone on tulevikus energiasäästlik. Käisime Rakvere Rohuaia lasteaia õppimas 0-energia maja põhimõtteid. Oleme suhelnud mitmete uute ning säästlikke lasteaiahoonete valdajatega.

Meie tegevused on muutunud keskkonnateadlikumaks.

Oleme mõistnud, et 1985.a ehitatud ja renoveerimata hoones on mitmed näitajad, mida vana hoone tõttu parandada pole hetkel võimalik (energiakulu kokkuhoid temperatuuri reguleerimisega erinevates rühmades, ventilatsiooni puudumine jne). Luunja vallaga koostöös on käivitatud lasteaia renoveerimisprojekt ja juurdeehituse rajamine 9-rühmaliseks hooneks. Sellega seondvalt soovime lahendada mitmed probleemid.

Oleme hoidnud end kursis kaasaegsete keskkonnasäästlike võimalustega ning neid ka kasutusele võtnud (efektiivsemad liikumisanduritega lambid, nõudepesumasinaid jmt).

Materjalide ja vahendite tellimisel jälgime nende keskkonna- ja tervisesõbralikkust (käte kuivatuspaber, koopia- ja joonistusmaterjalid, puhastusvahendid, värvid, toidukaup). Sel aastal küsitlesime oma koostööpartnereid - firmasid, uurimaks infot toodete kohta ja näitamaks oma soovi tellida keskkonnasõbralikke tooteid. Püüame oma tegevust suunata teadlikult ja uurime teaduspõhist infot. Jagame seda ka personalile ja lapsevanematele. Enne eriolukorra kehtestamist tegelesime tetra- ja kilepakendite keskkonnasõbralikkuse võrdlusega. Teema jätkub. Otsime võimalusi lahendamaks kompromissi kallimate mahetoodete ja odavate välismaiste toidukaupade tellimiseks. Oleme rahul, et väga suur osa meie tervislikust toidutoorainest tuleb kohalikult talunikult ja Luunja valla ettevõttelt Grüne Feelt.

Pakenditelt kokkuhoid kujuneb ka sellest, et ostame toidukaupu suuremates kogustes hulgi.

Käesoleval aastal oleme põhiliselt tegelenud töötajate ja laste teadlikkuse tõstmisega ning keskkonnasõbralike käitumisharjumuste kujundamisega (kraan kinni kätepesu ajal, tule kustutamine tühjas ruumis, elektriseadmete väljalülitamine, materjalide loov taaskasutus jne).

Laiendame töötajate hulka, kes osalevad keskkonna koolitustel, muutudes seeläbi teadlikumaks tarbijaks. Info jagamine rühmade stendidel ja meilides on teadlike inimeste hulka suurendanud.

Seda näitab trend, et üha rohkem personalist soovib antud teemadel kaasa rääkida ja otsib lahendusi. Kuna aga igasugune käitumisharjumuse kinnistamine vajab aega, siis oleme selles

alles poolel teel. Väga hästi toimib üksteise mõjutamine nii personali kui ka lapsevanemate hulgas: keskkonnasäästliku mõtteviisiga inimeste põhjendused, teiste kaasakutsumine või ka kriitilised märkused. Oleme arutlenud ümarlaudades keskkonnateemade üle, need on tõstnud teadlikkust, sel aastal valmis ka töögrupi poolt tegevusplaan, mida varasemalt sellisena polnud. Keskkonna töögrupp käis ennastjuhtivalt koos kõige regulaarsemalt ja kutsus järjepidevalt rühmi erinevatesse tegevustesse. Need rühmad, kelle õpetaja oli keskkonna töögrupis, viisid oma rühmas keskkonnateemalisi tegevusi võrreldes teistega tunduvalt aktiivsemalt ja teadlikumalt läbi.

Meie tegevuseks on pikki aastaid kestnud looduse- ja tervisenädalad, mille tegevustesse on haaratud 4 korda aastas eakohaselt kõik lasteaia rühmad, lisaks ka lapsevanemad.

Osalemisprotsent on kohalolijatest 100%. Nädalate ettevalmistusse on haaratud kõikide rühmade töötajad. Hindame ka omanäolisust ja võimalust ise otsustada, sest siis tekib motivatsioon tegutsemiseks, seega saavad rühmad ka ise valida, missugustes keskkonnaprojektides soovivad nad osaleda lähtudes oma rühma lastest või projektist (meil on projektõpe). Selline tegutsemine rikastab, andes võimaluse kõrvalt näha teiste tegemisi, et siis ka ise innustuda. Võimaluseks on oma tegevuste kajastamine rühmas, kodulehel, Rohelise kooli Fb grupis, ajalehes - postituste arv võrreldes eelmise õppeaastaga on suurenenud.

Kasti-Kati kui keskkonna maskott on lastele tuntud ja tuttav tegelane (Küsimus: "Kes ma olen?") ning toob laste ootuse uueks teadmiseks loodusest vm.

Kordaminek oli laste nõukogu töö käivitamine, see haaras igast rühmast aktiivsemad lapsed, võimaldas täiskasvanutel lastest lähtuvalt tegutseda, nende arvamusega arvestada (eriline mõju ka lapsevanemate harjumuste muutmisel). Aktiivsed lapsed omakorda suudavad rühmas mõtteviisi mõjutada.

Link ressursikulu analüüsi jt arengut tõendavate materjalide juurde (või kinnitus, et lisasite need taotlusele): <https://midrimaa.luunja.ee/roheline-kool/>

Kirjeldage lühidalt, mille poolest olete olnud Rohelise Kooli programmi rakendamisel edukad ja mida ise kõige kõrgemalt hindate.

1. Rohelise kooli programmiga liitumine muutis keskkonnaalase tegutsemise süsteemsemaks, läbimõeldumaks, eesmärgipärasemaks ning planeeritumaks;
2. Aitas selgusele jõuda lasteaias suunas ja eripära väljatoomises ning selle teadlikkus arendamises;
3. Andis võimaluse olla teema võrgustiku liige, suhelda ja vahetada kogemusi teiste asutustega (koolid, lasteaiad üle Eesti - vt tegevuskava),
4. Võrgustikust leidsime endale koostööpartneri välismaalt, mis on meie esmakordne kogemus ja mida soovime edasi arendama hakata - meie väljakutse;
5. Võrgustiku infoseminarid ja koolitused on aidanud teadmisi laiendada, et teaduspõhiselt ja teadlikult tegutseda.
6. Tegutsema asus laste töörühm - lastel põnev kaasa rääkida ja ettepanekuid teha lasteaias elu muutvates otsustes.
7. Lasteaias täiskasvanud said lastelt indu ja ideid, kuidas muutusi teha.
8. Kogu maja ühisüritused (kätepesu, vee hoidmine ja tarbimine, jäätmemajandus, seiska mootor) olid läbimõeldud, tekitasid teiste jälgimisel uusi mõtteid ja tegevusi. Mõju oli tulemuslikum.
9. Suunasime lapsi jagama lasteaias saadud teadmisi ja käitumistavasid kodustega ning muutisime nõnda ka lapsevanemate käitumisharjumusi (kätepesu, seiska mootor, korduvkasutus, ohutus liiklemisel - kiiver, mobiiliga rääkimine sõidu ajal, turvavöö).
10. Töötaja, iga inimese teadlikkuse kasv väiksema jalajälje jätmisel ja eeskujuks olemisel (ei kilekottidele, autovaba päev, söömisharjumused, hoolivus ja märkamine, jm).

7. Keskkonnateema lõimimine õppekavaga

Kolm näidet parimast praktikast keskkonnateema lõimimisest õppetöös (lühidalt)			
	Laste/ õpilaste vanus	Õppekava valdkond/ õppeaine	Tegevuse lühikirjeldus
1	4-6	<p>Keskkonnateema: elurikkus ja loodus, ka globaalne kodakondsus, kliimamuutused, vesi, toit</p> <p>L/a õppekavast: valdkonnad mina ja keskkond; keel ja kõne; kunst; robotika; üldoskused.</p>	<p>Rühm: Midrilinnud</p> <p>Projekt “Suur ja lai veemaailm”</p> <p>Aeg: 6.01- 31.01. 2020</p> <p>Õpetajad: Tiina Pern ja Terje Ertel</p> <p>Tegevused:</p> <p>Maakaardilt on näha, et suurem osa sellest on sinine – vesi. Lapsi huvitas, millistele maadele ja kuidas minna saab? Põnev oli ka teadmine, et kui meil on talv, siis maakera teisel poolel on hoopis suvi, mis võib olla ka</p>

		<p>(Eesmärgid rühma projektis Eliisi keskkonnas, vanematele avalikustatud, analüüs tehtud)</p>	<p>jäine ja külm. Siit siis teemad : Bellingshauseni reis Antarktikasse, pingviinide elu-olu, jääväljade sulamine kliimamuutuste tagajärjel. Austraalia loodus, - viljad, loomariik, tulekahjud. Võrdlus Eestimaaga, lapse enda kogemusega.</p> <p>Lisaks inimestele reisivad ka viljad. Miks on eestimaised viljad kasulikud – puhtus, säilitusaineteta – katse :mis juhtub rühmas võõramaa-ja eestimaa viljadega. erinevate viljade vaatlemine, maitsmine.</p> <p>Katsed: erinevad viisid lume tegemiseks rühmas. Kunst – voltimine, joonistamine värvimine – ühistöö „Pingviinid jääväljal”, voolimine: ”Pingviin”, „Viljad minu käes”, Austraalia kaart, millel liikusid Ozobotid, Austraalia loomade joonistamine, värvimine – BeeBoti alusele.</p> <p>Eestimaiste ja Austraalia loomade võrdlemine(suurus, toitumine, eluviisid), filmid Austraalia loodusest, mäng „Laevaga reisima”(laeva ühine ehitamine suurtest ehitusklotsidest), Austraalia lipp – selgitus, miks on sarnane Suurbritannia lipuga. Põlisrahvad maoorid, eestlased Austraalias tööl (arutelu).</p> <p>https://midrimaa.luunja.ee/avastame-maailma/</p>
2	5-7a	<p>Keskkonnateema: Tervis ja heaolu, toit, õueala</p> <p>L/a õppekavast: valdkonnad mina ja keskkond; keel ja kõne; matemaatika; kunst; üldoskused</p> <p>(Eesmärgid rühma projektis Eliisi keskkonnas, vanematele avalikustatud, analüüs tehtud)</p>	<p>Rühm: Midrihobud</p> <p>Projekt “Kas on linnukesel muret?”</p> <p>Aeg: 6.01- 31.01. 2020</p> <p>Õpetajad: Marie Ivanova ja Jana Šmatov</p> <p>Tegevused:</p> <p>Lapsi huvitas lindude toit. Uurisime üheskoos raamatutest ja internetist, mida võib lindudele toiduks anda ja miks just sellist toitu. Valmistasime ise rasvapalle, kuhu panime erinevaid seemneid ja kaerahelbeid ning hirssi. Riputasime need õue lindudele söömiseks.</p> <p>Toiduteemas järgmisena uurisime lindudelt saadavat toitu inimestele. Valmistasime üheskoos munadest erinevaid toite. Seejuures harjutasime retsepti lugemist ja kaalumist, mõõtmist, loendamist. Kokkamine valmistas lastele palju rõõmu ja oh kui hästi maitsesid isevalmistatud omlett ja mandlipallid, mis olid kaetud muna ja kaneeli-suhkruga. Oleme kogenud, et lastega koos kokkamine vähendab toidu raiskamist, selle</p>

			<p>sattumist jäätmetesse ning suurendab laste teadlikkust toidu tervislikkusest ja raiskamisest.</p> <p>Ei unustanud ka taaskasutust ning munakoori kasutasime seemnete külvamiseks. Iga väike tilli-, kabatšoki-, või kõrvitsaseeme sai endale mõnusa munakoore- mütsikeses oma tärkamispesakese. Lapsed said oma kasvandike eest ise hoolitseda: jälgida nende tärkamist ja kasta neid. Kui taimeke oli oma kasvamisega jõudnud nii kaugele, et tal hakkas juba kitsas selles munakoore mütsikeses istutasime nad ümber. Taas jälle taaskasutatavuse põhimõttel WC paberi rullidesse. Laste hoolsa käe all arenesid taimed hästi. Suuremaks kasvukohaks said need haprad taimekesed endale piimatoodete pakendist valmistatud potikesed.</p> <p>Taimed arenesid ja kasvasid hästi. Hakkasid isegi õitsema. Nüüd ootavad nad sooje kevadilmu, et saaksid õue, kus ootavad neid mõnusad taimekastid. Edasine tegevus jätkub juba õuealal. (Igal rühmal on oma peenar - taimekast, kuhu ettekasvatatud taimed istutame ja nende eest hoolitseme).</p> <p>https://midrimaa.luunja.ee/kas-on-linnukesel-muret/</p>
3	3-7	<p>Keskkonnateema: Tervis ja heaolu, vesi</p> <p>L/a õppekavast: Mina ja keskkond, keel ja kõne, üldoskused</p>	<p>Rühmad: Midrimõmmid, Midrihiired, Midrihobud, Midrilinnud, Midrikutsud</p> <p>Teema: “Kasti-Kati kätepesu”</p> <p>Aeg: jaanuar-veebruar 2020</p> <p>Õppejuht: Lia Raat, aiarühmade õpetajad</p> <p>Tegevused:</p> <p>Eelmisel kevadel käis Midrimaa aiarühmades Kasti-Kati, meie keskkonna maskott, kes näitas lastele, kuidas õigesti pesta käsi. Kõikidesse rühmadesse tõi ta kraanikausside juurde kätepesuõpetuse pildis ja sõnas. Kuna iga oskus vajab kinnistumiseks aega ja järjepidevat harjutamist, siis tegelesime sellega igapäevaselt kevadel ja sügisel. Jaanuaris külastas Kasti-Kati lapsi uuesti. Seekord arutles ta lastega, kuidas saaks hoiduda pisikutest ja püsida tervena. Kasti-Katil olid kaasas mängu-pisikud, tegime katse, kuidas lendavad pisikud kõhmisel laiali. Õppisime sellist kõhimit ja aevastamist, mis pisikuid võimalikult vähe levitaks. Rääkisime, miks peaks haige laps kodus tervenema. Tuletasime meelde, kuidas aitab õige kätepesu terve olemisele kaasa. Tegime mängult kogu kätepesu protsessi “kuivalt läbi”. Kasti-Kati tõdes, et</p>

		<p>lastel on kujunenud harjumus kraan sulgeda käte seebitamise ajaks. Ka oskasid lapsed põhjendada, milleks on vaja veesäästlikku käitumisharjumust. Küsimusele, kas laste vanemad pesevad kodus samamoodi käsi, nagu meie lasteaias, oli erinevaid vastuseid. Mitmed lapsed olid veendunud, et nende emad-isad oskavad õigesti käsi pesta. Palju oli ka lapsi, kes väitsid, et nende vanemad küll nii põhjalikult käsi ei pese. Otsustasime kodustele näidata, kuidas meie seda teeme, et neid oma eeskujuga suunata. Kui kasti-kati oli lahkunud, suundusid lapsed kraanikausside juurde paariviisi: üks laps pesi ja teine jälgis, kommenteeris, seejärel vahetati.</p> <p>Edasi valmisid rühmades videod, kus lapsed näitavad ja selgitavad, kuidas õigesti käsi pesta. Videote tegemine oli põnev protsess, tekitas palju elevust ja andis veekord võimaluse tegevust teadlikult korrata. Videod jõudsid ka kõikide peredeni, et neid kodus üheskoos vaadata ja kätepesu praktiseerida.</p> <p>https://midrimaa.luunja.ee/oleme-nahtavad/</p> <p>https://midrimaa.luunja.ee/midrilased-oppisid-oigesti-kasi-pesema/</p>
--	--	--

<p>Kui suur osa õpilastest/lasteaialastest oli õppeaasta jooksul keskkonnategevustesse haaratud?</p> <p>Eakohasest on haaratud keskkonnategevustesse kogu lasteaed (100%) . Tegevused sõimeaalistel on meetodiliselt teistsugused kui aiarühmadel.</p> <p>Luunja lasteaias on projektõpe, oleme kokku leppinud, et keskkonnateema ja selle põhimõtted on lõimitud kõikide rühmade projektidesse.</p> <p>Lisaks toimuvad 4 korda õppeaastas tervise- ja loodusenädalad, mille tegevused on samaaegselt kõikides rühmades, kaasatud ka lapsevanemad ning erinevad koostööpartnerid.</p>
--

8. Teavitamine ja kaasamine

<p>Õppeasutuse kodulehe ja Rohelise Kooli tegevusi kajastava blogi aadress:</p> <p>Rohelise kooli info: https://midrimaa.luunja.ee/roheline-kool/ Eelmise õppeaasta (2018/2019) tegevused: http://midrimaalunja.blogspot.com/ Käesoleva õppeaasta (2019/2020) tegevused: https://midrimaa.luunja.ee/blog-right-sidebar/</p>
<p>Mil viisil ja keda olete teavitanud, et teie haridusasutus osaleb Rohelise Kooli programmis?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lasteaia koridoris üldstendil (Lapsevanematele ja külalistele): roheline kooli logo (teiste meie eripära näitavate tunnuslogode kõrval), kiitus- ja tänukirjad osalemiste eest. 2. Rühmades (Lapsevanematele ja külalistele): Rohelise Kooli logo, teavitus - ühinemise aeg ja keskkonna põhimõtted. Igakuise vahetub seal info mingil kindlal teemal vastavalt tegevuskavale. Rühmades projektiseinal on ideekaardid käsitletavatest teemadest, fotod tegevustest, laste kunstitööd, töölehed, info, toetav pildi jm materjal.

3. Lasteaia kodulehel (avalikult kõigile huvilistele): roheline kooli info, postitused meie tegemistest (RK);
4. Lasteaedade infosüsteemi Eliis vahendusel saadetud info peredele, nähtavad rühmade projektid, looduse- ja tervisenädalate plaanid jmt, fotode saatmine ja jagamine erinevates kanalites.
5. Lastevanemate koosolekutel ja hoolekogu koosolekutel jagatud info.
6. Luunja valla juhtidele jt valla haridusasutuste juhtgruppidele jagatud info ja ettepanekud hariduse arengukava koostamise ümarlaudades.
7. Artiklid Luunja valla ajalehes Kodu Uudised (paberandjal ja Luunja valla kodulehel), (vt tegevuskava analüüs) vallarahvale ja huvilistele.
8. Tartumaa lasteaiaõpetajate aineseksiooni koolitusel meie lasteaias (20.03. 2019 Sirje ja Georg Aher, Luunja lasteaed Midrimaa ja Nõo l/a kogemused);
9. Erinevate lasteaedade esindused meie lasteaias (27.02.20 - Illuka Lasteaed- Põhikool; 06.12.19 Tartu l/a Ristikhein; 02.10.19 Elva l/a Murumuna; 27.09.19 Lusti l/a; 04.04.19 Tartu l/a Ristikhein; 27.03.19 Tartu l/a Lotte).
10. Koostööpartner Lasteaed № 51 (Красносельского района города Санкт-Петербурга) Venemaalt (alates 02.2020).
11. TÜ praktikabaasi tegevustes üliõpilasi ja õppejõude (tutvustus, vaatlused);
12. Rohelise kooli FB grupis (vt tegevuskava analüüsis), "Suur taimejaht", S. Aher - THE GREAT PLANT HUNT ESTONIA

Kuidas olete kaasanud Rohelise Kooli programmi erinevaid huvirühmi?

Meie kõige olulisemad koostööpartnerid on pered. Neid oleme kaasanud alaliselt oma tervislikkuse ja keskkonnateadlikku hoiakutesse. Kuid alates hetkest, kui järgime Rohelise Kooli põhimõtteid on see teadlik ning meie suunda toetavad erinevad teabematerjalid. Kui eelnevalt kasutasime "vanu" asju teisel ringil ja pigem vaikisime/häbenesime saamisluugu, siis nüüd:

- läheme sõimerühma rahvarõivastega Luunja kogukonnapeole ja ütleme uhkusega "vanadest rõivastest uhkeks disainitud rõivad"
- suurema arvulise külaliste puhul (maakondlikud õppepäevad) joo me teed-kohvi peredelt kokku korjatud nn äravisatud tassidest ja kaasame inimesi valima tuju järgi päevatassi
- kogukonnapeol pakume vett korduvkasutatavatest plasttopsidega, see on meie üritustel saanud normtarbimiseks
- lapsevanemad osalevad meeeldi koos lastega meie ühistegemistes (rahuloluküsitluse tagasiside)

Oleme suutnud meie laste ja vanemate tähelepanekutest saada valla territooriumile mitu märki "Seiska mootor" ja "Suitsetamise keeld".

Kutsusime koostööle ka meie lasteaia toitlustamisfirmasid, st juhtisime tähelepanu nende transpordivahendite korrashoiule. Firmad kontrollisid töövahendeid ning me pole enam õlilaike maja kivisillutisel täheldanud.

Looduse- ja tervisenädalate jm tegevuste läbiviimiseks teeme koostööd erinevate Tartumaa looduskeskuste, talude, muuseumide, raamatukogudega õppeprogrammide läbiviimiseks, KIK ja PRIA-projektide koostamiseks-elluviimiseks.

Luunja vallaga toimub tihe koostöö lasteaia renoveerimisprojekti elluviimiseks jm tegemistes. Osaleme ise teiste ja kutsume enda organiseeritud üritustesse valla asutusi (Luunja Keskkool, teised valla lasteaiaid, Luunja Kultuuri- ja Vabaaja Keskus).

Juur- ja aedviljade tellimine käib kohalikul talunikult ja Luunja valla asutuselt Grüne Fee.

Kas olete saanud oma tegevusi meedias kajastada või tutvustada teistele haridusasutustele? Kui jah, siis palun lisage võimalusel link artiklile või saatele või nimetage, millal ja millisel konverentsil/seminaril/projekti raames oma keskkonnategevust tutvustasite.

1. Luunja valla lehes 2019/20 5 artiklit, näiteks:

https://luunja.ee/documents/23601738/26352834/KoduUudised2020_veebruuar_www.pdf/a84d5c7d-901e-4dcb-83a8-1ae20f100c2b;

https://luunja.ee/documents/23601738/23941950/KoduUudised2019_mai_www.pdf/bec9b085-dee6-4c4c-a65b-002688516a19

2. Tartumaa lasteaiaõpetajate aineseksiooni koolitus meie lasteaias (20.03. 2019 Sirje ja Georg Aher, Luunja lasteaed Midrimaa ja Nõo l/a kogemused);
3. TÜ õpetajate täiendõppeprogrammi koolitus “Tarbijaharidus teooriast praktikani” (SVHI.TK.291) 15.08.2018 Lia Raat ettekanne “Kasti-Kati teise ringi tegevuskobar”
4. Keskkonnakäpp 2018 tiitel targa tarbija kategoorias.
Osalesime vabariiklikul konkursil “Keskkonnakäpp 2018” lasteaedade sihtrühmas kategoorias Tark tarbija konkursitööga “Kasti-Kati teise ringi tegevuskobar”. Info lasteaia kodulehel: <https://midrimaa.luunja.ee/2018/06/>
5. Erinevate lasteaedade esindused meie lasteaias (27.02.20 - Illuka Lasteaed- Põhikool; 06.12.19 Tartu l/a Ristikhein; 02.10.19 Elva l/a Murumuna.; 27.09.19 Lusti l/a; 04.04.19 Tartu l/a Ristikhein; 27.03.19 Tartu l/a Lotte.
6. Koostööpartner Lasteaed № 51 (Красносельского района города Санкт-Петербурга) Venemaalt (alates 02.2020, hetkel kirjavahetus ja küllakutsed).

Kas olete tutvustanud oma keskkonnategevusi Rohelise Kooli kinnises Facebook'i grupis? Kui jah, siis kas 1-3 korda või rohkem?

Rohelise kooli FB grupis on 2019/20 õppeaastal 18 Luunja Lasteaed Midrimaa postitust.

9. Haridusasutuse keskkonnapõhimõtted

Kuidas koostati keskkonnapõhimõtted ja neis kokku lepiti?

Rohelise Kooli tegevustes tegeleme aasta jooksul põhjalikult kolme teemaga. Need teemad oleme enda jaoks selgeks saanud läbi eelmise õppeaasta analüüsi, riskihindamiste küsitluse ja maailmas päevakajaliseks tõusnud küsimuste. Esimesel keskkonna töögrupi koosolekul kaardistasime oma vajadused ja ideed ning asusime koguma materjali tegevuskavasse. Samaaegselt asusime tegelema keskkonna ülevaatusena, mille tulemused andsid sisendi keskkonna tegevuskavasse. Seda koostades selginesid meie arusaamad ning sihid ja kujunesid olulisemad suunad. Need vormistasime ühise arutelu tulemusena keskkonna töörühma koosolekul 28.10.19 ühtsesse põhimõttesse:

1. Tegutseme parema keskkonna hüvanguks;
2. Väiksem jalajälg;
3. Täiskasvanud on minule eeskujuks, nende teadlikkus ja oskused aitavad meil loodust hoida ja armastada.

Need kolm põhimõtet on meie tegevuste aluseks. Meie jaoks on oluline lasteaia personali teadlikkus, sest läbi täiskasvanu jõuab keskkonnahoidlik mõtteviis ka lasteni. Oluline on vaade tulevikku, millise maailma poole liigume ja kus hakkavad elama lapsed. Selle nimel peame täna tegutsema, et endast väiksem jalajälg jätta. Lapsed aga õpivad eelkõige läbi täiskasvanute eeskujut. Lisaks on olulised ka täiskasvanu teadmised, mida edasi anda. Nõnda kujuneb keskkonnahoidlik mõtte- ja eluviis ka lastel.

Kuidas on kindlustatud, et kogu haridusasutus teab keskkonnapõhimõtete olemasolust? Kuidas (kus) saab tutvuda keskkonnapõhimõtetega?

Keskkonna põhimõtted on fikseeritud töörühma koosoleku protokollis (koosolek nr 4/ 28.10.2019) ning lasteaia kodulehel, lisaks keskkonna tegevuskavas ja nähtaval kõigis rühmades Rohelise Kooli logo juures (personalile, lapsevanematele, külalistele).

Link keskkonnapõhimõtetele:

<https://midrimaa.luunja.ee/roheline-kool/>

Teave haridusasutuse direktorilt

(Selle osa täidab direktor)

Kirjeldage lühidalt, millisena näete Rohelise Kooli programmi arengut oma koolis/lasteaias ja kas see on haridusasutuse arengukava osa (või kuidas arengukavaga seotud)?	Rohelise kooli põhimõtted kajastuvad meie Luunja Lasteaed arengukava 2020-2022 nelja valdkonna põhieesmärkides: <ul style="list-style-type: none"> - Lapse päeva on oskuslikult lõimitud lasteaia väärtused (väärtustame tervist, rohelist mõttelaadi, eestlust) - Personal tegutseb ühisel mõtteviisil: vaimsus, koostöö ja paindlikkus, roheline mõttelaad, tervena elamine - 9-rühmalise lasteaia renoveerimise protsess on realiseerunud (arvestades laste arengu ja valla ruumide kasutamise vajadusi ning energiasäästlikkuse põhimõtteid) - Lasteaed juhindub rohelisest mõttelaadist ning on hinnatud ja tunnustatud
Mida head on Rohelise Kooli programmis osalemine haridusasutusele kaasa toonud?	Majas on toimunud globaalne kasvamine, inimesed arutlevad keskkonna teemadel ja tajun muutuseid nii majas tööalaselt kui ka isiklikus käitumises. Mind kui juhti on toetanud uuringud, teiste asutuste/maade kogemused- konkreetseid näiteid on inimese mõtte muutuseks vajalikud.
Kuidas olete kindlustanud, et programmis osaleb kogu haridusasutus, mitte ainult töörühm?	Oleme aastaid panustanud kaasatud juhtimisse, st, et töörühmadel liikmed on selle valdkonna asjatundjad või hoopis õppijad. Töörühmade eestvedajaks on tegus ja avatud silmaringiga õpetaja. Töörühmade esindajad on osalenud Rohelise kooli seminaridel ning hea praktika näiteid on majas alati tutvustatud. Head praktikad oleme loodus- ja tervisenädalatel läbi katsetanud kogu majaga: lastega, peredega, töötajatega.

Taotluse lisad on:

1. Foto 1: Eesti ja Austraalia loomastiku võrdlus; Tiina Pern

2. Foto 2: Ideekaardid projektidest; Marie Ivanova
3. Foto 3: Kuidas vesi meieni jõuab; Imbi Veider
4. Foto 4: Laevaga reisima; Tiina Pern
5. Foto 5: Seemnete külvamine munakoore sisse; Marie Ivanova
6. Foto 6: Projekti sein veemaailmast; Imbi Veider
7. Foto 7: Tutvume teiste maadega; Tiina Pern

Kinnitame, et esitatud andmed on õiged ning oleme teadlikud, et vajadusel viiakse õppeasutuses läbi kohapealne ülevaatus.

Kinnitame, et taotlusele lisatud fotosid võib Rohelise Kooli programmi koordineerivad asutused kasutada programmi kommunikatsiooniks teabematerjalides, sotsiaalmeedias või muudes kanalites, viidates foto autorile.

Rohelise kooli programmi koordinaator Lia Raat

/Allkirjastatud digitaalselt/

Direktor Uuve Jakimainen

/Allkirjastatud digitaalselt/